

AWNICTWO REDAKCYI „ROLNIKA I HODOWCY.“

WETERYNARYA GOSPODARSKA

Z ANATOMIĄ, FIZYOLOGIĄ

NAUKĄ O POWIERZCHOWNOŚCI

O R A Z

HYGIENĄ ZWIERZĄT DOMOWYCH.

Napisał

Henryk Kotlubaj

Magister nauk weterynaryjnych.

Z 429 drzeworytami w tekście.

WARSZAWA.

VS

146
WYDAWNICTWO REDAKCYI „ROLNIKA I HODOWCY.”

WETERYNARYA GOSPODARSKA

Z ANATOMIĄ, FIZYOLOGIĄ

NAUKĄ O POWIERZCHOWNOŚCI

ORAZ

HYGIENĄ ZWIERZĄT DOMOWYCH.

Napisał

Henryk Kotlubaj

Magister nauk weterynaryjnych.

Z 429 drzeworytami w tekście.

WARSZAWA.

DRUKIEM WŁADYSŁAWA SZULCA

ulica Bednarska Nr. 23

—
1894.

Дозволено Цензурою.
Варшава 19 Мая 1894 года.

tkanki ustępują pod ciśnieniem, budowa ich się zmienia, a zdolność twórcza ustaje. W razie ponownego zapalenia, nowe te tkanki najczęściej podlegają rozkładowi, sprowadzając inne zaburzenia, a w rezultacie zakażenie krwi.

W razach pomyślnego przebiegu, t. j. przy rozchodzeniu się zapalenia, następuje przetwarzanie się wysięku: zawarta w nim woda szybko wsiąka, a stałe części składowe zamieniają się w substancję, dającą się łatwo absorbować. Gdzie niema tego przetwarzania się, tam grozi niebezpieczeństwo samej tkance, a nawet życiu.

Niekiedy wysięk bywa powodem *zgorzeli* czyli *gangreny*, która wtedy występuje, gdy w organie, będącym w stanie zapalnym, nastaje kompletne zatrzymanie cyrkulacji, tak że odżywianie jest już niemożliwem. Przerwanie bowiem cyrkulacji jest to samo, co przerwanie życia, które na wymianie pierwiastków polega. Częstka, która się znajdzie po za cyrkulacją, zamiera i podlega chemicznemu rozkładowi. Odnosna część ciała jest ostatecznie straconą, a jeśli jej działalność jest konieczną dla życia, wówczas utrata tejże sprowadza śmierć; jeśli zaś nie jest absolutnie niezbędną, w takim razie obumarłe szczątki tkanek mogą być usunięte, a po zastąpieniu ich w części tkankami sąsiednimi, może nastąpić wyzdrowienie.

W miejscach, które mogą być poddane zewnętrznemu badaniu, poznaje się gangrenę po znieczuleniu, w miejscach zabarwionych po ciemniejszym kolorze, głównie zaś następuje rozkład. Tkanki miękkie i obfitujące w krew, zaraz po obumarciu, stają się jeszcze miększymi, a w rezultacie rozkładają się i gniją, przyczem pod opuchliną, która się tworzy w skutek odstawiania wierzchniej skóry, formują się tak zwane bąble gangrenowe, z których odchodzi nadzwyczaj cuchnący płyn brunatnawy (gangrena czyli zgorzel wilgotna). Jeśli gangrenie podlegają tkanki stałe lub takie, które mogą łatwo wydzielić swą wilgoć, wówczas marszczą się one, a następnie twardnieją i zasychają (gangrena sucha). Gangrena sucha obejmuje mianowicie skórę i bezpośrednio pod nią znajdujące się części, zwłaszcza jeśli nastąpi raptowne zatrzymanie cyrkulacji. Zgangrenowanie kości odbywa się także najczęściej w formie gangreny suchej. W miejscu, gdzie się kończy zmartwiałosc, występuje, w skutek podrażnienia ze

strony zgangrenowanego ciała, zapalenie ropne, czyli tak zwane ropienie demarkacyjne, wywołujące z czasem oddzielenie się części martwych od jeszcze żyjących. Jeżeli gangrena obejmuje dużą przestrzeń, zwłaszcza w organach wewnętrznych, to łatwo rozszerza się i na części zdrowe, wywołując zwykle rozkład i gnilne zakażenie krwi (septyczne).

Tym sposobem cztery są wyniki zapalenia powierzchownego: 1) rozejście się, 2) wysięk, 3) ropienie i 4) gangrena, a trzy wyniki zapalenia wewnętrznego: 1) wyzdrowienie, 2) śmierć i 3) choroby następne czyli długotrwałe zaburzenia w procesie odżywiania, które to ostatnie mają miejsce zawsze tam, gdzie powstają nowe formacje zapalne. Zapalenie ma po większej części przebieg szybki, ostry; ten ostatni jednak, może być i przewlekłym, czyli chronicznym. Oprócz tego, rozróżniamy zapalenia co do przyczyn, co do przewagi, jaką bierze jeden z wyżej przytoczonych objawów, i co do ich charakteru.

Co do przyczyn, zapalenia bywają: *t r a u m a t y c z n e* t. j. wywołane przez gwałtowne uderzenia lub rany; *j a d o w i t e*, wywołane przez trucizny; *r e u m a t y c z n e*—przez zaziębienie; *z a r a ż l i w e* i *m i a z m a t y c z n e*—przez zarażenie, albo przez szkodliwe wyziewy, wydobywające się z ziemi, złe powietrze i t. p.

Co do przewagi pojedynczych momentów objawu zapalnego, takowe bywają: *k o n g e s t y w n e*, w których główną rolę gra przekrwienie; *e k s u d a c y j n e*, w których przeważa wysięk; *p r o d u k c y j n e*, prowadzące do wytwarzania się nowych tkanek i *d e g e n e r a c y j n e*, pociągające za sobą groźne skutki. Zapalenia z wysiękiem znów dzielą się na: *ś l u z o w e*, *r o p n e*, *k r u p o w e* i *d y f t e r y t y c z n e*.

Najlepszym dla praktyki jest podział zapaleń ze względu na siłę, z jaką takowe występują. Jeżeli objawy, zwłaszcza gorączkowe, mające miejsce szczególnie w zapaleniach organów wewnętrznych, występują w formie ostrej i silnej, to nazywają się *s t e n i c z n e m i* czyli *ż y w e m i*; przeciwnie zaś, jeżeli sprowadzają stan osłabienia, to *a s t e n i c z n e m i* czyli *z w i ę d ł e m i*. Rzecz prosta, że ważną tu rolę odgrywają także indywidualne siły żywotne i odżywianie całego organizmu.

Leczenie wszelkiego zapalenia polega na usunięciu przy-